

LIETUVOS VIDUTINIŲ DARBO UŽMOKESČIO BEI SENATVĖS PENSIJOS VERČIŲ TYRIMAS

Rimvydas Jasinavičius¹, Vidmantas Ganiprauskas²

¹ Mykolo Romerio universitetas, Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius

² Mykolo Romerio universitetas, Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius

Santrauka. Nors statistikos departamento duomenimis vidutinis darbo užmokestis Lietuvoje nuo 2005 m. kasmet padidėjo vidutiniškai 8,2 proc. per metus, tačiau tai, nepagerino nei dirbančiųjų žmonių gyvenimo kokybės, nei visos šalies ekonominės būklės.

Atliktas tyrimas parodė, kad pinigine išraiška skaičiuojamo vidutinio darbo užmokesčio, Bendrojo vidaus produkto, senatvės pensijos augimo tempai ženkliai atsiliko nuo faktinių to užmokesčio perkamosios galios kritimo tempo. Per 2005-2011 metų laikotarpį dėl lito nuvertėjimo gaunamo vidutinio darbo užmokesčio Lietuvoje perkamoji galia ir vertė sumažėjo vertinant atitinkamai pagal standartinį infliacijos koeficientą ir pagal „Aukso standartą“.

Vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio Lietuvoje tikrosios vertės pokyčių analizės rezultatai leidžia manyti, kad šalies darbuotojai faktiškai buvo skurdinami. Be to, nors vidutiniškai absoliučia reikšme Lietuvos Bendrasis vidaus produktas (BVP) padidėja vidutiniškai 6,6 proc. kasmet, tačiau dėl mažėjančios BVP vertės, Lietuvos žmonių gyvenimo kokybė negali gerėti. Taip pat šis tyrimas atskleidė, kad už tą pačią vidutinę senatvės pensiją buvo galima įsigyti mažiau prekių bei paslaugų, o ateityje, esant Pasaulinės aukso kainos didėjimo tendencijai, už tą patį vidutinės senatvės pensijos bei vidutinį darbo užmokesčio dydį bus galima įsigyti dar mažiau prekių bei paslaugų.

Reikšminiai žodžiai: Pinigų vertė ir nuvertėjimas, pajamų vertės skaičiavimas, vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio vertė, infliacijos poveikis.

ĮVADAS

Statistikos departamento duomenimis darbo užmokestis Lietuvoje 2012 m. II ketvirtį padidėjo visose apskrityse, kurį lėmė padidėjusi gamybos apimtis apdirbamosios gamybos, statybos ir kitose įmonėse. Šis faktas suteikia daryti prielaidą, kad dirbantieji tampa labiau motyvuoti ir aktyviau dirbdami gali gerinti veiklos rezultatus, įtakojant tiek verslo, tiek Valstybės pajamas. Yra nustatyta, kad pagrindinis darbuotojus motyvuojantis veiksnys yra darbo už-

mokestis, ir kylant asmeninio vartojimo prekių ir paslaugų kainoms, paprastai darbuotojai tikisi darbo užmokesčio augimo, atsižvelgiant į kainų lygio didėjimą (Žiogelytė, 2010). Ekonomikos ekspertai nagrinėja faktinius arba santykinius darbo užmokesčio, vertinamus nacionaline valiuta, dydžius (Žukauskas, 2008; Raškis, 2005). Atsiranda publikacijų ir tyrimų, kuriuose pradedama vertinti brangstančių prekių, pingančių pinigų problemas (Žukauskas, 2011). Kokią įtaką, ekonominiu vertinimu, daro vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio povei-

kis privačioms ir Valstybės pajamoms, *mokslinėje literatūroje nagrinėta nepakankamai*. Analizuojant 2005-2011 m. laikotarpį, nuo 2005 m. kasmet vidutinis darbo užmokestis padidėjo vidutiniškai 8,2 proc. per metus, tačiau tai, daugelio nuomone, nepagerino nei dirbančiųjų žmonių gyvenimo kokybės, nei visos šalies ekonominės būklės. Faktų analizė rodo, kad pragyvenimo išlaidos Lietuvoje didėja sparčiau, nei darbo užmokesčio ar Lietuvos bendrojo vidaus produkto (BVP) padidėjimas. Šis tyrimas apsiriboją vidutinio darbo užmokesčio poveikiu privačių ir Valstybės pajamų vertei ir perkamajai galiai, atitinkamai pagal „*Aukso standartą*“ ir pagal standartinį infliacijos koeficientą sąlygojančios, analize. **Tyrimo tikslas:** kiekybiškai įvertinti vidutinio darbo užmokesčio vertės praradimo mastą Lietuvoje bei poveikį privačių ir Valstybės pajamų vertei, darnaus vystymosi kontekste.

Tyrimo uždaviniai:

1. atskleisti pinigų vertės skaičiavimo ypatumus;
2. nustatyti vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio nuostolius dėl infliacijos ir nuvertėjimo;
3. koreliacijos–regresijos analizės būdu įvertinti vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio įtaka pridėtinei vertei, bendrajam vidaus produktui, pridėtinės vertės mokesčiui, grynajam pelnui.

Analizuojant mokslinę literatūrą, publikuotus 2005-2012 metų laikotarpį, nustatyta, kad L. Žiogelytė vertino darbo užmokesčio pokytį Lietuvos darbo rinkoje (Žiogelytė, 2010), E. Paužinskaitė nagrinėjo gyventojų darbo užmokesčio apmokestinimo Baltijos šalyse ypatumus (Paužinskaitė, 2012), V. Gerikienė ir I.

Blažienė analizavo Valstybinio sektoriaus darbuotojų darbo apmokėjimo reguliavimą Lietuvoje (Gerikienė, Blažienė, 2009), o A. Baležentis ir kiti vertindami darbo užmokesčio pokyčius Lietuvos žemės ūkio sektoriuje ekonominio nuosmukio laikotarpiu, išskyrė tik konkretų sektorių (Baležentis, Misiūnas, 2011). Taip pat D. Jurevičienė kartu su E. Gausiene nagrinėjo Finansinės gyventojų elgsenos ypatumus (Jurevičienė, Gausienė, 2010), R. Lazutka – Pensijų sistemos raidą Lietuvoje (Lazutka, 2007), o Lietuvos socialinio draudimo kompensuojamąją gerovę lyginant su ES šalimis – D. Skučienė kartu su A. Gataūlinu (Skučienė, Gataūlinas, 2011). Pasigendama mokslinių straipsnių, kurie nagrinėja darbo užmokesčio *vertės* pokyčius. Šios problemos nagrinėjimas ir pateikimas mokslinėje literatūroje papildys moksliniais argumentais uždirbamų pajamų nuvertėjimo nustatymą bei Vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio įtaką Lietuvos ekonomikos ir verslo pajamų rodikliams: Bendrajam vidaus produktui (BVP), Valstybės surenkamam pridėtinės vertės mokesčiui (PVM), verslo sukuriama pridėtinei vertei bei grynajam pelnui. Kadangi gyventojų perkamoji galia priklauso ne tik nuo turimų pinigų absoliučios apimties, bet ir nuo jų vertės, ypatingas dėmesys tyrime yra skiriamas pajamų *vertės* pokyčių vertinimui.

1. PAJAMŲ VERTĖ IR JOS VERTINIMAS

Straipsnyje lito *nuvertėjimas* buvo vertinamas pagal Pasaulines aukso kainas, kurį lėmė globalios finansų sistemos faktoriai. *Infliacija* Lietuvoje buvo vertinama pagal Lietuvos statistikos departamento pateiktus kainų indeksus, kurį

labiausiai lėmė vietiniai faktoriai esantys Lietuvoje.

Kai pajamos gaunamos pinigine išraiška, jų vertę atspindi tokia formulė (Jasinavičius, 2012):

$$P_{vi} = N_{pi} \cdot p_{vi}, \quad (1)$$

čia P_{vi} – pajamų vertė *i*-tuoju momentu; N_{pi} – piniginių vienetų skaičius, gautas duotuoju momentu *i*; p_{vi} – piniginio vieneto vertė duotuoju momentu *i*.

Pagrindinis reikalavimas tikriesiems pinigams yra toks, kad jų vertė ilguoju periodu privalo būti nekintama:

$$p_{vt} = p_{v0} = const, \quad (2)$$

čia: p_{vt} , p_{v0} – piniginio vieneto vertė duotuoju momentu *t* ir 0.

Tik tokiu atveju pinigų skaičius vienareikšmiškai atspindės mainomų į juos prekių ir paslaugų vertę. Per visą pinigų egzistavimo istoriją tokiais pinigais visada buvo auksas ar/ ir kitų tauriųjų metalo gabalai (monetos, luitai). Ilgą laiką popieriniai jų pakaitalai – banknotai – buvo susieti su konkrečiu aukso kiekiu. Šis mainuose naudojamų piniginių vienetų susiejimas su konkrečiu aukso kiekiu yra vadinamas – „Aukso standartu“, reiškiančiu, kad gryno aukso uncija turi konkrečią ir pastovią pinigų kainą, išreikštą pasirinktu piniginiu vienetu (Jasinavičius, Ganiprauskas, 2012). Pinigų vertės pokytį aukso atžvilgiu F_A , toliau vadinamą pinigų nuvertėjimu pagal „Aukso standartą“, per nagrinėjamą periodą *t* galima įvertinti išraiška:

$$F_A = \frac{A_0}{A_t} - 1, \quad (3)$$

čia F_A – infliacijos koeficientas pagal „Aukso standartą“.

A_0 ir A_t – aukso uncijos kainos pradiniu momentu 0 ir nagrinėjamu momentu *t*.

Pažymėtina, kai $F_A > 0$, tai šis rodiklis tampa pinigų defliacijos aukso atžvilgiu koeficientu.

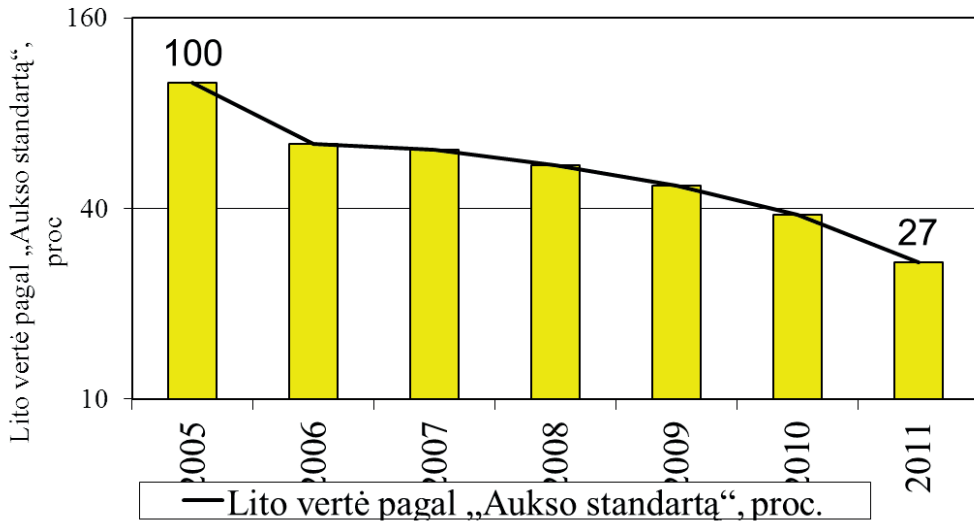
Pinigų vertės pokytis gali būti skaičiuojamas atsižvelgiant ir į kitų vertybių kainų pokyčius: žemės sklypų, žaliavų, kasdienio vartojimo prekių ir paslaugų. Pastarosios naudojamos standartiniam infliacijos koeficientui nustatyti. Remiantis statistikos departamentu, infliacija apibūdinama kaip tęstinis bendrojo kainų lygio didėjimas, dėl kurio mažėja pinigų perkamoji galia (Statistikos departamentas). Siekiant įvertinti gaunamų pajamų tikrosios vertės pokyčius, privaloma atsižvelgti į pinigų vertės pokyčius: infliaciją arba defliaciją skaičiuojant pagal bazinių vertybių kainų pokyčius, t.y. statistikos departamento sudarytą prekių ir paslaugų krepšėlį (statistinį krepšėlį), kurį sudaro 902 reprezentatyviosios prekės ir paslaugos. Į statistinio krepšelio sudėtį įeina prekės ir paslaugos, kurios reprezentuoja šalies namų ūkių vartojimo išlaidas (Statistikos departamentas).

Vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio perkamoji galia ir vertė nagrinėta tokiais požiūriais, atitinkamai pagal sandauginį standartinį infliacijos koeficientą bei „Aukso standartą“, kuomet pinigai buvo padengti aukso ir kiekvienas pinigus galėjo pakeisti į auksą. Remiantis pajamų vertės skaičiavimo metodika, kurios dėka nustatytas pinigų nuvertėjimo dydis, nagrinėjamas vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio perkamosios galios ir jo vertės nuvertėjimo mastas 2005-2011

metų laikotarpiu (žr. 1 ir 2 paveikslus), (Jasinavičius, Ganiprauskas, 2012).

Lito vertė priklausė ne tik nuo aukso kainos pokyčių, bet ir nuo valiutų kurso tarp lito ir JAV dolerio. Kadangi pinigai

nebeturi materialios vertės pavidalo, tad pinigai virto tik juos atspausdinusių valstybių *skoliniais įsipareigojimais* (Jasinavičius, Ganiprauskas, 2011).



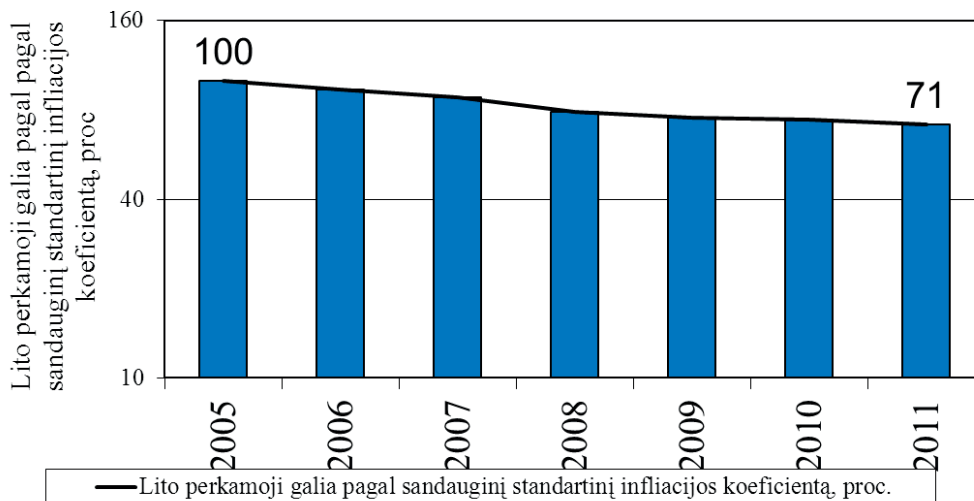
1 pav. Lito vertė pagal „Aukso standartą“

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos banko ir www.measuringworth.com duomenis

Remiantis 1 paveikslu, Lito vertė p_{v2011} m. pagal aukso kainą biržoje (4.175,84 Au oz/ Lt) nuo 2005 m., nuvertėjo 3,7 kartus. Tai reiškia, kad 2005 m. už turimą 10.000 Lt sumą buvo galima įsigyti 251 g aukso, o 2011 m. – tik 68 g. Atlikti skaičiavimai patvirtina, kad 10.000 Lt pajamų vertė P_{v2011} , palyginus su Lito verte P_{v2005} pakito -73 proc. Tai akivaizdus pinigų nuvertėjimas, nes, jei sąlygos nekinta, $p_{v2011} = p_{v2005} = const$, tai už tuos pačius 10.000 Lt nagrinėjamu

laikotarpiu būtų galima įsigyti tokį patį kiekį aukso – 251 g. Tačiau už 10.000 Lt sumą nagrinėjamu laikotarpiu buvo galima įsigyti 3,7 kartais mažesnę aukso kiekį.

Remiantis 2 paveikslu, Lito perkamoji galia p_{Fv2011} 2011 m. pagal sandauginę standartinę infliacijos koeficientą nuo 2005 m. nuvertėjo 1,4 kartais. Tai reiškia, kad 2005 m. sukauptų 10.000 Lt atsargų perkamoji galia Lietuvoje sumenko ir sudarė 7.117 Lt.



2 pav. Lito perkamoji galia pagal savaugini standartini infliacijos koeficienta

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos banko ir www.measuringworth.com duomenis

Tai akivaizdus pinigų nuvertėjimas, nes, jei sąlygos nekinta, $P_{FV2011} = P_{FV2005} = const$, tai turimas 10.000 Lt santaupos nagrinėjamo laikotarpio būtų išlikusios tokios pat vertės.

1.1. Vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio vertės analizė 2005–2011 metais

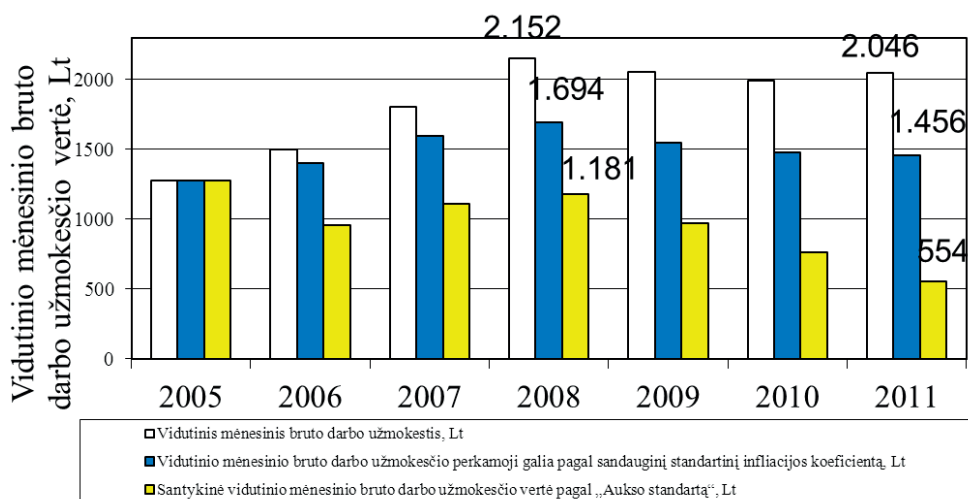
Daugelio žmonių pagrindinis poreikių tenkinimo šaltinis yra darbo užmokestis ir jis atspindi vidutinę šalies gyventojų uždirbamų pajamų tendenciją. Tyrimo metu vidutinis mėnesinis darbo užmokestis buvo nagrinėtas 2005-2011 metų laikotarpiu Lietuvoje. Vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio (VDU) įtaka Valstybės ir verslo pagrindiniams pajamų rodikliams buvo vertinamas 2005-2011 metų laikotarpiu Lietuvoje. Statistiniai duomenys paimti iš www.measuringworth.com,

Lietuvos statistikos departamento bei Lietuvos banko.

Remiantis 3 paveikslu pastebima, kad VDU kitimas susideda iš 2 etapų: 1) 2005-2008 m. VDU vidutiniškai padidėjo 9,1 proc. kasmet; 2) 2008-2011 m. VDU vidutiniškai sumažėjo 1 proc. kasmet. Tuo tarpu, atlikus statistinę lyginamąją analizę, absoliutus VDU per 2005-2011 m. padidėjo vidutiniškai 8,2 proc. kasmet. Pagal 4 paveikslo duomenis, 2011 m. VDU N_{n2011} sudarė 2.046 Lt/mėn., o nagrinėjamo laikotarpio VDU perkamoji galia, įvertinus savaugini standartini infliacijos koeficiento poveikį, P_{v2011} sudarė tik 1.456 Lt/ mėn. 2011 m. VDU vertė pagal „Aukso standartą“, lyginant su absoliučiu VDU, nuvertėjo 73 proc. Absoliutus VDU dydis sudarė 2.046 Lt/mėn., o VDU vertė P_{vA2011} pagal „Aukso standartą“ sudarė tik 554 Lt/ mėn. Taigi, VDU vertė ir perkamoji galia mažėja. Tai reiškia, kad už tą patį VDU, nagrinėjamu

momentu, buvo galima įsigyti mažiau prekių bei paslaugų, o ateityje, esant Pasaulinės aukso kainos didėjimo tendencijai, už tą patį VDU dydį bus galima įsigy-

ti dar mažiau prekių bei paslaugų. Esant iki šiol buvusioms sąlygoms, absoliutus pinigų dydis gali sudaryti vis mažesnę pinigų vertę bei perkamąją galią.



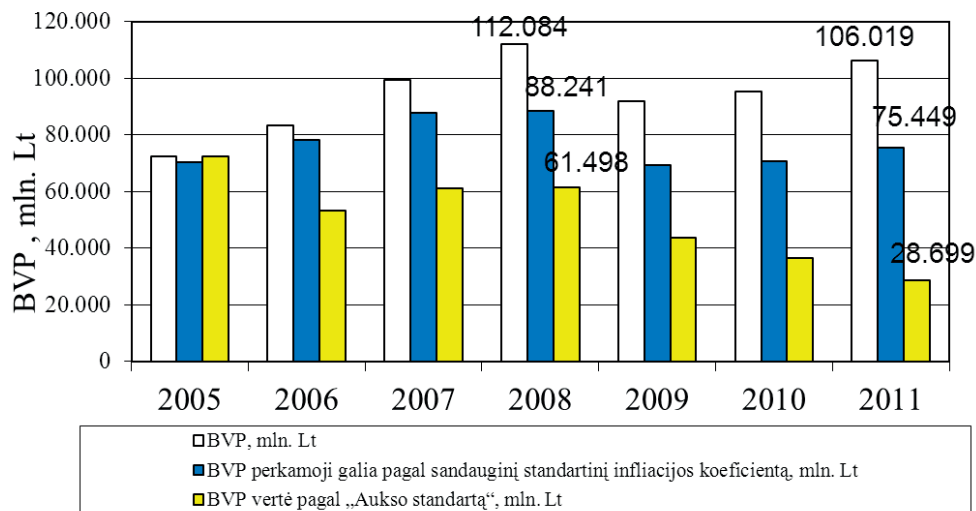
3 pav. Vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio vertė ir perkamoji galia, įvertinus atitinkamai „Aukso standartą“ ir infliacijos poveikį

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos banko ir www.measuringworth.com duomenis

Atlikus vidutinio darbo užmokesčio vertės kitimo Lietuvoje tyrimą, nustatyta, kad dirbančiojo vidutinis mėnesinis darbo užmokeskis vidutiniškai kasmet padidėja 8,2 proc., tačiau toks pajamų padidėjimas neatsveria nei pajamų perkamosios galios mažėjimą pagal sandauginį standartinį infliacijos koeficientą, nei pajamų vertės nuvertėjimą pagal „Aukso standartą“.

1.2. Bendrojo vidaus produkto vertės analizė 2005–2011 metais

Žmonės, uždirbdami atlyginimą, įsigyja tam tikrų prekių ir paslaugų, tokiu būdu įtakodami šalies bendrąjį vidaus produktą.



4 pav. BVP vertė ir perkamoji galia, įvertinus atitinkamai „Aukso standartą“ ir infliacijos poveikį

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos banko ir www.measuringworth.com duomenis

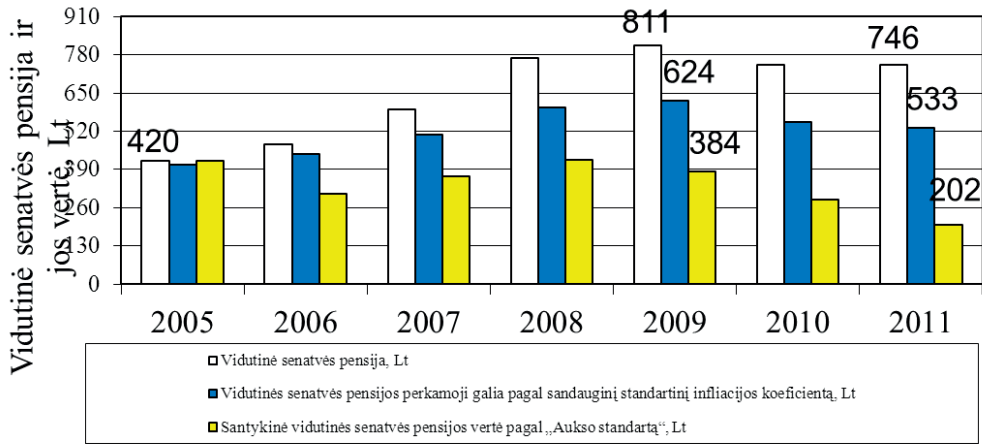
Visuminės valstybės metinės pajamos yra vertinamos Bendrojo vidaus produkto (BVP) rodikliu. Statistikos departamentas BVP apibūdina kaip šalies ekonominės situacijos rodiklį, atspindintį bendrą visų pagamintų prekių ir paslaugų vertę, neįskaitant prekių ir paslaugų, gamybos proceso metu naudojamų tarpiniam vartojimui, vertės (statistikos departamentas). Šalies gerovės lygis gali būti vertinamas pagal BVP augimą (Lapinskienė). Kaip minėta anksčiau, pinigų vertės tikrasis matas yra auksas. Matuojant pagal aukso kainą, akivaizdu, kad BVP vertė paskutiniu metu sparčiai mažėja (žr. 4 paveikslą).

2011 m. surinktos absoliučios BVP pajamos – N_{2011} , kurios sudarė 106.019 mln. Lt, įvertinus „Aukso standartą“, P_{v2011} buvo vertas tik 28.699 mln. Lt. Tai įrodo, kad nors vidutiniškai absoliučia reikšme BVP padidėja vidutiniškai

6,6 proc. kasmet, tačiau dėl mažėjančios BVP vertės, kuri sumažėja 14,3 proc. kasmet, Lietuvos žmonių gyvenimo kokybė negali gerėti.

2. VIDUTINĖS SENATVĖS PENSIJOS VERTĖS ANALIZĖ 2005–2011 METAIS

Atlikus statistinę lyginamąją analizę, absoliuti vidutinė senatvės pensija padidėjo vidutiniškai 10 proc. kasmet. Palyginus absoliučius Lietuvos vidutinio darbo užmokesčio bei BVP pajamų vidutinius padidėjimus, atitinkamai būtų 8,2 ir 6,6 proc. kasmet. Tai reiškia, kad absoliučia reikšme vidutinė senatvės pensija padidėjo 3,4 proc. punktais daugiau nei Lietuvos BVP, ir 2,2 proc. punktais daugiau nei darbuotojų vidutinis darbo užmokestis.



5 pav. Vidutinės senatvės pensijos vertė ir perkamoji galia, įvertinus atitinkamai „Aukso standartą“ ir infliacijos poveikį

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Pagal 5 paveikslą duomenis, 2011 m. vidutinė senatvės pensija N_{n2011} sudarė 746 Lt/ mėn., o nagrinėjamo laikotarpio vidutinė senatvės pensijos perkamoji galia, įvertinus sandauginį standartinio infliacijos koeficiento poveikį, P_{v2011} sudarė 531 Lt/ mėn. 2011 m. vidutinė senatvės pensijos vertė pagal „Aukso standartą“, lyginant su absoliučia vidutine senatvės pensija, nuvertėjo 73 proc. Absolūtus vidutinės senatvės pensijos dydis sudarė 746 Lt/ mėn., o vidutinės senatvės pensijos vertė P_{vA2011} pagal „Aukso standartą“ sudarė tik 202 Lt/ mėn. Taigi, vidutinės senatvės pensijos vertė bei *perkamoji galia* mažėja. Tai reiškia, kad už tą pačią vidutinę senatvės pensiją nagrinėjamu momentu buvo galima įsigyti mažiau prekių bei paslaugų, o ateityje, esant Pasaulinės aukso kainos didėjimo tendencijai, už tą patį vidutinės senatvės pensijos dydį bus galima įsigyti dar mažiau prekių bei paslaugų.

IŠVADOS

1. Nuolatinis, beveik visų prekių ir paslaugų, kainų didėjimas Lietuvoje liudija apie nacionalinio pinigų – lito – vertės ir perkamosios galios mažėjimą.
2. Tyrimo metu jų vertės santykinis pasikeitimas skaičiuojamas „Aukso standarto“ principu (pagal aukso kainos kitimą) parodė, kad lito vertė nuo 2005 iki 2011 sumenko 3,7 karto arba -24 proc. kasmet. Šio reiškinio priežastis – lito susiejimas su euru, kuris nėra padengtas jokiais materialiomis vertybėmis ir jo vertė sparčiai krinta dėl per didelės jų emisijos ir pasitikėjimo juo mažėjimu.
3. Skaičiavimai parodė, kad lito perkamoji galia Lietuvoje, vertinama pagal sandauginį standartinį infliacijos koeficientą, per tą patį laikotarpį, sumažėjo 1,4 karto arba -5,5 proc. kasmet. Tai 2,6 kartus mažiau,

- nei tikrosios lito vertės kritimas. Šio fenomeno priežastį galima paaiškinti Lietuvos rinkos subjektų nepakankamu suvokimu apie tikrosios gaunamų pajamų vertės smukimo tempus.
4. Vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio Lietuvoje tikrosios vertės pokyčių analizė parodė, kad per 2005-2011 metų laikotarpį, vertė sumažėjo minus 73 proc., o jo perkamoji vertė – minus 29 proc. Tai akivaizdžiai parodo, kad šalies darbuotojai faktiškai buvo skurdinami.
 5. Nors vidutiniškai absoliučia reikšme BVP padidėja vidutiniškai 6,6 proc. kasmet, tačiau dėl mažėjančios BVP vertės, kuri sumažėja 14,3 proc. kasmet, Lietuvos žmonių gyvenimo kokybė negali gerėti.
 6. Vidutinės senatvės pensijos tikrosios vertės kaitos analizė parodė, kad už tą pačią vidutinę senatvės pensiją nagrinėjamu momentu buvo galima įsigyti mažiau prekių bei paslaugų, o ateityje, esant Pasaulinės aukso kainos didėjimo tendencijai, už tą patį vidutinės senatvės pensijos dydį bus galima įsigyti dar mažiau prekių bei paslaugų.
 3. Bartosevičienė V. (2007). *Ekonominė statistika* (28-52). Kaunas: Technologija.
 4. Bitinas, A. (2011). Pensijų sistemos reforma: kur slypi esmė? [žiūrėta 2012-10-28], <http://www.socmin.lt/index.php?-1510574682>.
 5. Čekanavičius, V., Murauskas, G. (2002). *Statistika ir jos taikymai, II dalis* (106-133). Vilnius: TEV.
 6. Gerikienė, V., Blažienė, I. (2009). Vals tybinio sektoriaus darbuotojų darbo apmokėjimo reguliavimas Lietuvoje. *Jurisprudence: Research Papers*. Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto Leidybos centras, 4(118): 299-320.
 7. Gražytė – Molienė, O. (2004). *Statistika: I dalis* (38-67). Vilnius: Vilniaus verslo kolegija.
 8. Gronskas V. (2007). *Ekonominė analizė* (148-162). Kaunas: Technologija.
 9. Gruževskis, B., Orlova, U., L. (2012). Sąvokos „Gyvenimo kokybė“ raidos tendencijos. *Social work*. Mykolas Romeris university, 11(1): 7-18.
 10. Jasinavičius, R. (2012). Investavimo iliuzijos. *Investuok: žurnalas norintiems investuoti*. Kaunas: *Leidybos studija*, 4(51): 18-20.
 11. Jasinavičius, R., Ganiprauskas, V. (2011). Namų ūkių skolinimo ir valdžios skolinimosi priemonių įtaka Lietuvos ekonominei gerovei. *Whither our economies: 1'st International scientific conference: conference proceedings*. Mykolas Romeris university: 182-189.
 12. Jasinavičius, R., Ganiprauskas, V. (2012). Lietuvos pagrindinių pajamų ir socialinių išmokų vertės kitimo tyrimas. *Practice and research in private and public sector - 2012: conference proceedings: international scientific conference, April 26 – 27*. Mykolas Romeris university: 417-430.

LITERATŪRA

1. Baležentis, A., Baležentis, T., Misiūnas, A. (2011). Darbo užmokesčio pokyčiai Lietuvos žemės ūkio sektoriuje ekonominio nuosmukio laikotarpiu. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, 3(27): 14-22.
2. Bank of Lithuania. (2012). Lietuvos bankas: Užsienio valiutų santykių statistika. Prieiga per internetą: http://lb.lt/uzsienio_valiutu_santykiu_statistika

13. Jurevičienė, D., Gausienė, E. (2010). Gyventojų finansinės elgsenos ypatumai *Verslas: teorija ir praktika*. Vilnius: Technika. ISSN 1648-0627. 2010, t. 11, [Nr.] 3: 222-237.
14. Lapinskienė, G. The analysis of the relationship between the sustainable development and competitiveness in the European countries. *Intelektinė ekonomika*. Mykolo Romerio universitetas, Lietuvos mokslų akademija, Vroclavo universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras. 2011, vol. 5, no. 3(11): 434-444
15. Lazutka, R. (2007). Pensijų sistemų raida Lietuvoje, *Filosofija. Sociologija*. T.18. Nr.2: 64-80.
16. Lithuanian Department of Statistics. (2012). Kas tai yra vartojimo prekių ir paslaugų statistinis krepšelis ir jo sudėtis? [žiūrėta 2012-10-16], <http://www.stat.gov.lt/lt/faq/view/?id=2120&page=0>.
17. Lithuanian Department of Statistics. (2012). Statistika (Duomenų bazės). [žiūrėta 2012-10-16], <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1080>.
18. Lithuanian Department of Statistics. (2006). Darnaus vystymosi rodikliai. [žiūrėta 2012-10-16], http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Darnus_vystymasis_2006_internetui.pdf.
19. Lithuanian Department of Statistics. (2011). Darnaus vystymosi rodikliai. [žiūrėta 2012-10-16], <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=3513>.
20. Mačernytė-Panomariovienė, I. (2003). *Apmokėjimas už darbą ir jo užtikrinimas*. Vilnius: LTU Leidybos centras.
21. MeasuringWorth (2012). The Price of Gold, 1257 – Present. [žiūrėta 2012-10-13], <http://www.measuringworth.com/gold/>.
22. Paužinskaitė, E. (2012). Gyventojų darbo užmokesčio apmokestinimo Baltijos šalyse ypatumai. *Ist international scientific conference „problems of tax policy“*: 100-105.
23. Raškinis, D. (2005). *Minimalaus darbo užmokesčio padidinimo įtakos smulkiąjam ir vidutiniam verslui analizė: Mokslinio tyrimo darbas*. UAB “ETKC“
24. Skučienė D., Gataūlinas, A. (2011). Lietuvos socialinio draudimo kompensuojamoji gerovė lyginant su ES šalimis. *Socialinis darbas: mokslo darbai*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. ISSN 1648-4789. 2011, Nr. 10(2): 301-314.
25. Varanauskienė, J. (2012). Šalies ekonominės problemos kerta kiekvienam, bet nevienodai. [žiūrėta 2012-10-21], <http://www.delfi.lt/news/ringas/lit/jvaranauskiene-salies-ekonominės-problemos-kerta-kiekvienam-bet-nevienodai.d?id=59266385>.
26. Žiogelytė, L. (2010). Darbo užmokesčio pokyčio vertinimas Lietuvos darbo rinkoje. *Science – future of Lithuania*, Vilnius Gediminas Technical University Press Technika, Vol.2, No.2: 119-125.
27. Žiogelytė, L. (2011). Darbo apmokėjimui įtaką darančių vidinių ir išorinių veiksnių vertinimas. *Contemporary issues in business, management and education 2011*, Vilnius Gediminas Technical University Press Technika: 313-325.
28. Žukauskas, V. (2008). Įmonių pelnas ir darbo užmokestis: mitai ir realybė. Prieiga per internetą: http://www.lrinka.lt/index.php?act=main&item_id=4932
29. Žukauskas, V. (2011). Brangsta prekės? Pinga pinigai! [žiūrėta 2012-10-19], http://www.lrinka.lt/index.php?act=main&item_id=6154

AVERAGE SALARY AND PENSIONS OF RETIREMENT IMPACT RESEARCH TO THE VALUE IN LITHUANIA

Rimvydas Jasinavičius, Vidmantas Ganiprauskas

Summary

The average salary increased approximately 8,2 percent during the year since 2005 yearly according to the Department of Statistics in Lithuania. But for most it did not improve the quality of life neither for working people nor for all the country's economic condition and situation.

The research showed that the average salary growth significantly lagged behind the falling of the same salary actual purchasing power in monetary value in Lithuania. Due to the depreciation of the litas, the average salary purchasing power decreased as measured by both a standard rate of inflation as well as a „Gold standard“ during the 2005-2011 period. Inflationary factors of litas made an illusory amount of money in income and devalued litas.

In summary of research results it can be stated that employees of Lithuania was actually roasted. With reference to the research results it was determined that Gross domestic product (GDP) increased an average of 6.6 percent every year, but because of decreasing GDP, the Lithuanian people's quality of life cannot improve.

Keywords: *monetary value and depreciation, income value calculation, value of the average monthly wages, the effect of inflation.*